

גליון זה נחנך ע"י פ.ב.ש.ה.
לע"נ בעל החזון יחזקאל
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטב

וירא תשפ"ג גליון קכט שנה ד

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון היים
ב"ר נחמן מייכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא רבא
מן שמיא ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשתילי ויתים סביב
לשולחנכם, חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומחוני טב.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין זצ"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת.
שעשה טובה לכלם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורגשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקוה"גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימינים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפרסם בדבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איזה מזמורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בכיית עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבשו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגנשטערן זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסיע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נזר בכל יום על כל אלה שיעייש
בספרי, ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי זוכה ליר"ש,
הצלחה בכל טוב, בזה ובבא,
וסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלוייה הכריז:
נצטווית מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים אר"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפ"ז פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הגה"צ ר' חנינה אברהם ב"ר נפתלי צבי לייטנר זצ"ל יא"צ י"ח חשון

טעם שהוצרך ג' דברים לרפאות אברהם. מצינו שנעשה לאברהם ג' דברים כדי לרפאותו: (א) חימום היום. (ב) מלאך רפאל שבא לרפאותו. (ג) הקב"ה בא לבקרו לשם ביקור חולים, ועיקר מצות ביקור חולים הוא כדי לעשות לחולה כל מה שצריך בשביל שיתרפא, וא"כ מה שבא הקב"ה לבקרו, ג"כ היה לצורך רפואתו. וצ"ב מפני מה הוצרכו כל הג' דברים. עוד יש לדקדק בדברי המדרש (ב"ר מה:ב) שאמר אברהם, אחר שמלתי את עצמי, הרבה גרים באים להדבק בזאת אות הברית. וקשה דאדרבה, הלא לפני שמל עצמו יותר קל להם להתגייר שאינם צריכים לסבול שום צער, משא"כ עתה שיצטרכו למול את עצמם. ובמדרש איתא עוד שאמר אברהם: אחר שמל את עצמי, פתח טוב פתחתי לגרים. וקשה, דהרי אחר שמל עצמו לכאן נסגר פתח לגרים. וי"ל לפי מה שאמרו חז"ל שאברהם היה מתפחד ואומר שיש בידו עון שעבד עבודה זרה בשנותיו הראשונות, ואמר לו הקב"ה "לך טל ילדותך", מה טל פורח, אף עוונותיך פורחים. ולכאורה אין זה כל כך שבח לאברהם, שהרי אינו נעשה אלא כמו בעל תשובה, ולא כמו צדיק גמור, והרי זה דומה לבגד שנעשה בו כתם ואח"כ הסירו את הכתם, דמכל מקום הבגד אינו חדש כמו בתחילה. אך אמרו (נדרים מא:): אין החולה עומד מחליו עד ששב לימי עלומיו. ופירש ר"ן, מאחר שחלה ונתרפא, חוזר טבעו להיות בריא וחזק יותר ממה שהיה קודם החולי, ויש מפרשים דנעשה כתינוק שלא טעם חטא, ע"ש. ולפ"ז י"ל דכדי שיהיה לאברהם אבינו רפואה בשלימות, היה נצרך לג' מיני רפואות: (א) כדי לרפאות אותו מכאב המילה, עשה הקב"ה שיהיה חום היום, דהחימום מועיל למכה, כדאיתא במדרש (ב"ר מ"ה). (ב) אברהם נחלש כוחו מחמת החולי ולא היה יכול יותר להוליד, על זה בא מלאך רפאל להוסיף בו כח כבתחילה כמו שעושה לשאר החולים, וכמו הפירוש הראשון בגמרא נדרים ה"ל. (ג) עוד היה צריך אברהם לרפואתו של הקב"ה שיעשה אותו נקי מן החטא קטן שנולד וכפירוש ה' בגמרא נדרים ה"ל, וזכה לכך מפני

לכבוד עורך הגליון הכי נכבד ונפלא מליצי יושר

רב תודות על הגליון, ניכר העמל והיגיעה שאתם משקיעים להביא דברים השווים לכל נפש עם ביאורים והערות. ובתור תלמיד של מרן החזון יחזקאל בשיבת סלבודקא, מעריך אני מאד מאד הביאורים מלאים זיו ונוגה על החזון יחזקאל, זה דבר הראוי לפאר ולשבח בשער בת רבים.

מרן החזון יחזקאל זצ"ל העריך מאד חידושי וספריו, ולא לחנם הבטיח להיות מליץ יושר למי שיתעסק בפרסום דברי תורתו. והנה זוכר אני מעשה שנתפרסם בשעת פטירת מרן החזון יחזקאל זצ"ל, וכבר נדפס הסיפור בסוף הספר פרקי חיים. מעשה שהיה כך היה: מנהל בית החולים בו שכב מרן החזון יחזקאל זצ"ל, היה מזרז בגדולי תורה שבאו לבקרו, שיפלטו בפניו בדברי תורה, דאע"פ שלמראית עין לא הגיב החזון יחזקאל כלום על דבריהם, אבל מנהל בית החולים חקר ומצא כי אין דבר המחזק ומעודד את רוחו של החזון יחזקאל מאשר להקשיב ולהאזין לפלפולה של תורה.

והנה בסוף חודש אלול, בשבוע האחרון לפני עלותו למרומים, נכנס אליו לבקרו אחד מגדולי הדור, ואז כבר כוח הדיבור כמעט ניטל מהחזון יחזקאל. והנה קלטה אזנו של החזון יחזקאל שאלתו של אותו גדול הדור המקורבים שם: מה החידוש האחרון שחידש החזון יחזקאל טרם שנכנס לבית החולים? אחד מן הנוכחים שעסק בעריכת ספריו של החזון יחזקאל, ניסה לחזור על החידוש. מיד נדדעזע החזון יחזקאל ועשה תנועת ביטול כמי שמוחה על שמקלקלים דבריו, ובקול בוטח חזר החזון יחזקאל על החידוש כאדם בריא לכל דבריו. והעומדים שם נשתוממו על המראה איך שמסר נפשו שיובנו דבריו כראוי.

והנה ודאי בלי צל של ספק שמרן החזון יחזקאל זצ"ל מתענג בלי שיעור מהגליון ומהערות שלכם, והוא מקיים צוואתו במילואו, ומרעיף ברכות לרוב לאותם הלומדים והמסייעים לפרסם דבריו.

שלכם לנצח

א.ג. עיר התורה לייקואד

והנה במדרש רבה (פ' נ"ו) אמרו: "אלקים יראה לו השה" ואם לאו, [אז] "לעולה בני". ולפי הנ"ל יש לפרש כוונת המדרש, דאם לאו, דאין השה העולה, רק אתה הוא "לעולה", א"כ בודאי שאתה "בני".

לע"נ הרה"ק ר' יחזקאל ב"ר אברהם ישכר דוב זצ"ל מראדומסק יא"צ י"ח חשון

אברהם אבינו מל עצמו בפסח. הנה אברהם אבינו מל את עצמו בפסח (מכילתא בא), ומה שהפייטן סותר את עצמו, שבמקום אחד מביא שאאע"ה מל את עצמו בפסח (תוס' ר"ה יא.), ובמקום אחד מביא שמל עצמו בשבועות, ובמקום אחד מביא שמל עצמו ביוה"כ (פרקי דר"א פכ"ט). נראה כי הימים טובים הם אותות, פסח אות על יצ"מ, ושבועות אות על קבלת התורה, ויוה"כ אות על מחילת עוונות, ולכן גם ביום שאינו יו"ט, אם רוצה לקבל על עצמו עול תורה, נחשב כאילו היום שבועות, ואם יעשה תשובה, נחשב היום ליוה"כ, לכן יכול להיות שמל עצמו בפסח, רק שקיבל עליו עול תורה ותשובה, ולכן נעשו אצלו חג השבועות ויוה"כ בימי הפסח. (נאות הדשא ח"א ר"י).

שלישי למילה. הרבי מגור (החידושי הרי"ם) זצוקלה"ה הקשה מפני מה סעודת הברית מילה לא נמצאת בתורה רק ברמז, דכתיב "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק", ו"הגמל" זה "הג מל", ו"הג" בגימטריא ח' (ע' פרקי דר"א פכ"ט), ואילו סעודת שלישי למילה היא מפורשת בתורה אצל אברהם אבינו [שעשה סעודה לג' מלאכים].

ויש לומר, דהנה כל האברים והגידיים נכללים באבר הברית, כדאיתא בזוהר (ח"ב דף צב.): בהאי ברית קיימין כל מקורין דשייפי גופא, ואיהו כלל כלא. (-בברית הזה נמצאים כל המקורות של אברי הגוף, והוא כלל הכל). נמצא דמצות מילה היא על כל האברים, אבל רק ברמז ולא בהתגלות, לכן גם סעודת הברית היא גם כן ברמז בתורה. אבל בשלישי למילה שאז כל האברים מרגישים הכאב, ונקרא "חולה", נמצא דאז המצוה מתפשטת על כל האברים בהתגלות, לכן גם הסעודה נגלתה בתורה. (נאות הדשא ח"א עמוד ר"ח).

חילוק בין טלטול מוקצה ובין אכילת מוקצה. הנה בטעם האיסור לטלטל מוקצה, כתב בהשגות הראב"ד (שבת פכ"ד ה"ג), שהוא גדר וסייג לאיסור מוציא מרשות לרשות. אבל הרמב"ם (שם ה"ב-יג) כתב דהטעם לאיסור טלטול מוקצה הוא כדי שלא יהא טלטול בשבת כטלטול בחול, וכדי שיהא ניכר השביתה, ולכן גזרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים שצריך להם. והנה מלבד טעמים אלו, מצינו שסמכו חכמים את איסור מוקצה מהפסוק "והכינו" (שמות טז:ה), דצריכים החפצים להיות מוכנים מבעוד יום כדי שיהא מותר לטלטלם. (ע' פני יהושע שבת מד.).

וכתב האבני נזר (אבה"ע סימן נ"ו אות כ"ו, ובאגלי טל טוחן ס"ק מ') דאיכא חילוק בזה בין אכילת מוקצה, ובין טלטול מוקצה, שדוקא איסור אכילת מוקצה הוא משום "והכינו". אבל טלטול מוקצה, אין איסורו אלא משום גדר לאיסור הוצאה, או כדי שתהא שביתתו ניכרת.

וז"ל האבני נזר: ענין מוקצה נחלק לשנים: (א) טלטול מוקצה משום סייג לאיסור הוצאה וכו', ומה שלא גזרו על כל אוכלים וכלים, הוא משום שאין גזרין על הציבור אלא אם כן רוב הציבור יכולין לעמוד בה, והיינו שאבנים וכיוצא בה שאין צורך ליו"ט גזרו על טלטולו אטו הוצאתו. (ב) דברים שראויים לבו ביום, אלא שנאסרו משום שלא הוכנו מאתמול, ואסור מקרא ד"והכינו" וכו', וזהו איסור אכילת מוקצה ולהשתמש

המילה, וכדאמרו (יבמות כב.) דגר שנתגייר ומל עצמו הרי הוא כקטן שנולד. וזה כוונת המדרש דע"י המילה נתרבו הרבה גרים, והטעם משום שנודע לכולם שע"י המילה זוכים להעשות כקטן שנולד, וכתינוק שלא טעם חטא בעולם, ולכן הרבה חפצים בכך. ויש לרמז זה בדיוק לשון המדרש "הרבה גרים יבואו להדבק בזאת אות הברית", ולא אמרו בסתמא "הרבה גרים יבואו להדבק בשכינה", כי רצו לרמז שהכוונה שע"י הברית אפשר להתעלות ולהתגבר מעל כל המקטרגים שלא יוכלו עוד להזיק, שהרי סמא"ל וליל"ת גימט' תר"א, ובר"ת גימט' תר"ב, לרמז שבכח הברית מתגברים ומנצחים את כל כח הקליפות והמקטרגים. (זרע שמשון אות א').

לע"נ הג"ר אברהם יעקב ב"ר ישראל מרדכי טייטלבוים זצ"ל יא"צ י"ז חשון

והאלקים נסה אה אברהם. כבר צווחו מה זה הנסיון שחושבין לאברהם, הלא כמה וכמה נפשות מישראל אשר הערו למות נפשם עבור קדושת שמו ית' וסבלו עינויים אשר אין לשער, ומה זה שנחשבו נסיון לעקיפה, וכמה שחטו תינוקות בזמן השמד שלא יטמעו בגוים. אמנם התשובה הוא, כי בכל דבר ההתחלה היא העיקר, והמתחיל הוא האב המוריש בכח מידה טובה שבו לבניו, והתולדות הם ענפים מן השורש, לכן אחד היה אברהם אוהבו ית', ומזה נקנה לנו כל המידות טובות.

ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני. יש לפרש מה שאמר "אבי ויאמר הנני בני", כי ידוע שליצני הדור היו אומרים מאבימלך נתעברה שרה, ואף שצר קלטתר פניו של אברהם, אבל אין זה מופת חותך למרחוק אשר לא ידעו זיו

תוארו של יצחק. והנה יצחק לא הרע לו אף אם הרגיש שיעלה לעולה, כי בזאת חפץ הקדושים אשר בארץ למסור עצמם על קדושת שמו ית'. אך מורה עלה על ראשו לבל יתחזק הלעז באמרם כי יהיה זה לאות על שלא חמל על בנו יחידו, בזה יתחזק הלעז באמרם שאילו היה בנו לא היה עוצר כח להתאכזר עליו לשוחטו בשאט נפש. ולזה רמז לו באומר "אבי" רצונו לומר אתה אבי האמיתי, ואיך יורו מעשיך לחזק לעז ליצני הדור שיאמרו מאבימלך נתעברה שרה לכן לא חמל עליו ושיחת רחמיו.

ועל זה השיב לו בחכמה "הנני בני", שאין טענה לליצני הדור לומר שאין אתה בני, שהרי אם היה רצונו ית' לשוחטו, הלא ידוע שהוא ית' שונא דבר שנעבד בו עבירה, לכן "מן הצאן" להוציא נעבד, וכן כלאים שנעבדה בהם עבירה לא בחר בהם ית' (ע' נדה מא.). וא"כ אם אתה תעלה כליל לעולה, הרי מופת חותך שחלילה לא נולדת מאיסור אשת איש, וא"כ "בני לעולה" דייקא, שמזה שאתה לעולה, מוכח ג"כ שאתה בני ולא יסופק בשום אופן.

בשורה טובה להמסייעים להוצאת הגליון

נוסעים אנחנו אי"ה לפקוד הציונים של הרה"ק מפלאצק בווארשא, ואבני נזר בסאכאטשוב, וילקוט סופר בפאקש, והגה"צ ר' יוסף ענגיל בויען, והגה"צ ר' עקיבא יוסף שלזינגר בהר הזיתים, ובעל ה"בן לאשרי ובעל החזון יחזקאל בהר המנוחות

להזכיר המסייעים להוצאת הגליון, ולבקש מהם

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

gilyonmy@gmail.com 732-510-0560

במוקצה, אבל טלטולו [של דברים שראויים לבו ביום], לא נאסר מקרא ד'הכינו', אלא דכיון שאינו ראוי ליומו מקרא ד'הכינו', שוב דינו כמו אבנים דאסור משום סייג לאיסור הוצאה.

ולכן אף שטלטול מוקצה מותר לצורך אוכל נפש ושמחת יו"ט (כמ"ש התוס' ביצה ח.), מ"מ להשתמש אסור (ע' מג"א סי' תק"ט ס"ק טו), וטעם החילוק, דטלטול לא נאסר אלא משום הוצאה, והוצאה גופה מותר לצורך אוכל נפש ביו"ט, אבל להשתמש במוקצה דאסור מקרא ד'הכינו', דינו משום מלאכת הוצאה, ולא הותר לצורך אוכל נפש, לכן אסור, עכ"ל.

וכ"כ באגלי טל שם וז"ל: במוקצה יש שני איסורים: א) אכילת מוקצה דנפקא ליה מ'הכינו', וה"ה להשתמש במוקצה וכו'. ולכן אף דטלטול מוקצה הותר לצורך אוכל נפש ושמחת יו"ט, אבל לאוכלו או להשתמש בו אסור, משום דתשמיש מוקצה דינו כאכילה דאסור מקרא ד'הכינו'. (ב) טלטול מוקצה גזירה שמא יוציא וכו'. ומה שאסור דבר שלא הוכן מבעוד יום אף דעכשיו ראוי, היינו משום דכיון דאסור לאוכלו ואפילו להשתמש בו מקרא ד'הכינו', לכן שוב הוי כאבנים דאסור משום סייג להוצאה, אבל אין מה שלא הוכן מבעוד יום אסרתו בטלטול בעצם.*

לזכות ש.ב.ש.ה. להצלה בכ"ע

יורא אליו ה' באלוני ממרא. וברש"י: לבקר את החולה, אמר ר' חמא בר חנינא יום שלישי למיתו היה, ובא הקב"ה ושאל בשלומו. ויש לדקדק הלא זריזין מקדימין למצוות, ומדוע לא בא הקב"ה לקיים מצות ביקור חולים כיום א' או ביום ב'.

ונראה בזה בהקדם מה שהקשו המפרשים למה המתין אברהם מלקיים מצות מילה עד שנצטווה, ולא קיימה כמו שקיים שאר מצוות, וכדאיתא ביומא (דף כח.) קיים אברהם אבינו אפי' עירובי תבשילין. ובמרחי' תירץ דאמרו חד"ל (ב"ק פז.) גדול המצוה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, והנה כל מצוה לא נמנע אברהם מלקיים אותה אף קודם הצווי, כי יכול לחזור ולקיים אותה אח"כ בבחינת מצוה ועושה. משא"כ במצות מילה שאם נמול פעם אחת שוב אין יכול לחזור ולמול פעם שנית, לכן המתין עד שיהא מצוה ועושה, שאז יקיים המצוה בשלימות בבחינה היותר גדולה. והנה דבר זה תלוי בחקירת האחרונים (ע' משנה למלך פ"א מהלכות מגילה, שו"ת חכם צבי סימן ק"ו, ומה שכתב אדוני זקני ז"ל בשו"ת ריב"א ח"א סימן מ') אם מצוה מן המובחר עדיף, או זריזין מקדימין למצוות עדיף. והכי נמי יש צד לומר כי היה על אברהם לקיים מצות מילה אף קודם שנצטווה, דזריזין מקדימים למצוות עדיף, ואף שאינו במדריגה גבוהה כמצוה ועושה. או דלמא ימתין עד שיצטווה במצות מילה מאת הקב"ה, ואז יקיים מצוה מן המובחר. ויש לומר כי בהאי מבוכה עמד אברהם אבינו אם יקיים מצות מילה קודם שנצטווה, או ימתין על ציוי של הקב"ה, ולזה שאל בעצת חבריו, עד שנמנה בדעתו לא לקיים מצות מילה רק אחרי שיצטווה, כי מצוה מן המובחר עדיף.

והנה כאשר ציוה לו הקב"ה לאברהם למול את עצמו, היה לבו נוקפו אולי לא עשה כדת וכדין של תורה, ולא היה לו להמתין עד שיהיה נצטווה, כי זריזין מקדימין עדיף. ולכן כדי להשקיט דעתו של אברהם, בא הקב"ה לשאול בשלומו דייקא ביום שלישי למיתו, וקיים רק ביום השלישי מצות ביקור חולים, ולא ביום ראשון או השני, כי מצוה מן המובחר עדיף מזריזים מקדימים, ועל כן נחה דעתו של אברהם.

לע"ר עקבא צבי"ב"ר אליעזר ברלינר ז"ל

גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה. בספר חסידים (סימן תנ"ד) כתב, דמי שהוא בעל חוב ונותן צדקה הוא שלא במשפט, ועבירה היא בידו ח"ו, ע"ש. ועל דבר זה הייתי מצטער הרבה, כי אני בעל חוב גדול ה' ירחם, ובאים אלי מצות צדקה, ואיך אמונע ממצוה זו.*

א וכ"כ בחזון יחזקאל (ביצה פ"א ה"ד), וז"ל: והא שטלטול מוקצה מותר לצורך אוכל נפש, ואילו אכילת מוקצה אסור, היינו טעמא שהרי עיקר הדין מוקצה נאמר לענין אכילה, שכל שלא היה מוכן מבעוד יום אסור באכילה, והיא הדין להשתמש בו. אבל איסור טלטול משום גדר הוצאה נגועו בה, וכיון שהוצאה גופה הותרה ביו"ט לצורך אוכל נפש, ממילא אינו נאסר נמי טלטול מוקצה משום אוכל נפש.

ב ז"ל ספר חסידים: החייב לאחרים לא ירבה לצדקה עד שיפרע חובותיו עכ"ל. הרי דכתב רק לדא ירבה, אבל מעט יכול לתת. ונראה דרבינו הצטער דמחמת גדול חובותיו היה הכל בכלל לא ירבה, או שבאו אליו עניים הרבה וא"כ הוי הכל בכלל לא ירבה.

והוריתי לי היתר שאלווה על מעשר שלי בלא נדר דלעתיד. (שלוה על חשבון מעשר כספים שהיה צריך לתת).

שוב נראה לי דמה שכתב הספר חסידים דעבירה היא, הוא רק לחזר אחריו, משא"כ אם בא עני לפניו ומבקש לחם, הרי זה חשש פיקוח נפש, כמעשה דנחום איש גמזו, ופיקוח נפש דוחה הכל. ואפי' אם אין זה פיקוח נפש, מ"מ איכא חשש חולי ורעבון, והרי זה בכלל "ואהבת לרעך כמוך", דכל אשר יתן האיש בעד נפשו צריך לתת לאחרים.*

ועוד נראה לי שזה בכלל מצות הכנסת אורחים¹, שהוא יותר מקבלת פני שכינה, כמאמר הכתוב "אל נא תעבור", ואיך אפשר להניח מצוה כזו. (שו"ת ר' עקיבא יוסף יו"ד ח"א סימן ע"ז).

מצות צדקה פחות משוה פרוטה. נסתפקתי אם נותן פחות משוה פרוטה לעני אם קיים מצות צדקה, דהא פחות משוה פרוטה אינו חשוב ממון, ואין בו משום גזל והשבת אבידה². ועיין במשנה למלך (פ"ו מתנות עניים ה"ד) שכתב, דבמעשר עני צריך לתת כשיעור שבעו ע"ש. והנה ראינו בירושלים עיה"ק דרוב העניים אין צריכים לשיעור נתינה [דמרוב העניות מסתפקים אף בפחות משו"פ, וא"כ זה חשיב כשיעור שבעו].

ושו"ש הספק הוא, אם אזלינן בתר המקבל, והוא לא קיבל שיעור נתינה ואינו כלום. או אזלינן בתר הנותן, והוא צריך לתת שלישית השקל בשנה, וא"כ אם מקיים שיעור זה, יוצא ידי חובתו, ולא איכפת לן אם בכל נתינה אין בו כשיעור, דמ"מ כיון דנתן שלישית השקל הרי הוה שיעור נתינה, אע"פ שמחלקו בכמה פעמים.

ואולי יש לפשוט ספק הנ"ל מסוגיא דבב"מ (דף נ"ה) דאמרינן שם חמש פרוטות הם, ומשמע שם בגמ' דמנינא דוקא קתני, דהגמ' הקשה שם כמה דברים דדינם בשוה פרוטה, ואי אמרת דלאו דוקא, א"כ מאי מקשה הגמ', אלא על כרחך דמנינא דוקא הוא, וא"כ למה לא מקשה שם הגמ' ממצות צדקה שהוא בפרוטה, אלא ודאי דמצות צדקה יוצא בפחות משוה פרוטה.

ועוד יש לבלמוד מהא דאמרינן בסוכה (דף מט:.) בג' דברים גמ"ח עדיף מצדקה, ובגמ"ח מפורש בפ"ק דפאה דהם מהדברים שאין להם שיעור, הרי דגמ"ח בודאי מקיים בפחות משוה פרוטה, וכן מסתבר דכיון דאינו צריך עתה לגמ"ח אלא פחות משוה פרוטה, בודאי מקיים מצות גמ"ח, ואי אמרת שבמצות צדקה אינו מקיים אלא בשוה פרוטה, א"כ למה לא חשיב הגמרא בסוכה דגמ"ח עדיף מצדקה, דגמ"ח מקיים בפחות משוה פרוטה, וצדקה אינו מקיים בפחות משוה פרוטה. אלא על כרחך שגם במצות צדקה יוצא ידי חובתו בפחות משוה פרוטה, ומה שכתב "נתון תתן", וסתם נתינה הוא שוה פרוטה, יכולים לומר דאין מיעוט אחר מיעוט אלא למעט. ועוד אפשר לומר דדוקא על מעשר עני קאי דאז צריך ליתן שיעור נתינה,

ג ואל"ע דאמרו חד"ל המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, אבל כבר כתב החפץ חיים (אהבת חסד ח"ב פ"ט בהגה"ה, וכ"כ בתורת זרעים ריש פאה), דאם בא עני ומבקש ממנו, אז מותר לו ליתן אף יותר מחומש מנכסיו.

ד יוצא מדבריו דמקיים מצות הכנסת אורחים ע"י צדקה, וצ"ע. ה אולי זה תלוי אם פחות משוה פרוטה חשיב ממון, רק חסר השיעור, וכמו פחות משיעור חלב, דזה חפצא של חלב, רק חסר מהשיעור בנוגע חיוב מלקות. או דלמא פחות משוה פרוטה אינו חפצא של ממון כלל. ונחלקו בזה המגיד משנה והגר"ח, דהמגיד משנה (פ"א גניבה ה"ב) בנוגע גזל של פחות משוה פרוטה, כתב דהטעם דלא הוי גזל, אע"ג דגם פחות משוה פרוטה הוי חפצא של ממון, מ"מ זה כמו חצי שיעור. אמנם הגר"ח (רשימות שיעורים ב"ק עמוד שמ"ה) חולק עליו, וסובר דפרוטה אינה שיעור חיוב, אלא שיעור בחלות שם ממון. דחצי פרוטה אינו דומה לחצי כזית חלב, דחצי כזית חלב הרי הוא חפצא דחלב, אלא כשאוכלו ליכא מעשה אכילת הגבירה של שיעור כזית, ולפיכך פטור ממלקות. מאידך פחות משוה פרוטה אינו חפצא דממון כלל, דפרוטה קובעת את השם ממון בחפצא, ופחות מפרוטה אינו חפצא דממון שיאסר באיסור חצי שיעור.

והוכיח כן מהא דפסק הרמב"ם (פ"ב מהלכות שביעית עשור ה"ג) דחצי שיעור אסור מן התורה, ועם כל זה בנוגע לגנוב פחות משיעור פרוטה כתב (פ"א מהלכות גניבה ה"ב) וז"ל: אסור לגנוב כל שהוא דין תורה, ואסור לגנוב דרך שחוק, או לגנוב על מנת להחזיר, או לגנוב על מנת לשלם, הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך, עכ"ל. וחזינן מדבריו, דהאיסור לגנוב כל שהוא - דומה להאיסור של לגנוב דרך שחוק, ולא חל כאן דין חצי שיעור הכללי, כי חצי שיעור אסור רק היכא דאיכא חפצא של איסור, אבל פחות משוה פרוטה אינה חפצא של ממון כלל, אלא איסור מיוחד הוא כדי שלא ירגיל עצמו בכך, כי האיסור דגניבה וחיובי גניבה אינם תלויים זה בזה.

והנפ"מ בין המגיד משנה והגר"ח היא, אם אסור לגזול איסורי הנאה. דלפי המגיד משנה דאיסור גזילה בפחות משוה פרוטה הוא משום דחצי שיעור אסרה תורה, דחזי לאצטרופי לשיעור וכדאיתא ביומא (דף עד.), א"כ לא שייך דל באיסורי הנאה, דאינם ראויים להצטרף לפרוטה - דאינם ממון כלל. אבל הגר"ח דפחות משוה פרוטה אינו ממון, ומ"מ אסרה תורה לעשות מעשה גניבה אע"פ דינו גונב ממון חברו, א"כ גם איסורי הנאה נכללים באיסור זה.

ופוק חזי מאי עמא דבר שנותנים אפילו פחות משהו פרוטה'. (ש"ת ר' עקיבא יוסף יר"ד ח"א סימן ע"ו).

לע"נ ר' קלונימוס קלמן ב"ר משה נפתלי ז"ל

אל נא יחר וגו' אך הפעם. בספרי אתון דאורייתא (כלל כ"ב ד"ה והנה) דייקתי, דאחד אינו נחשב חסרון, מהא דפריה ורביה נחשב (קידושין לד:): למצות עשה שאין הזמן גרמא. וקשה, דאמאי אין זה מצות עשה שהזמן גרמא, הלא אין מצוה זו נוהגת ביוה"כ להסוברים (ר"ן יומא עג:): דה' עינויים הם מדאורייתא. ומוכרח לומר דכיון דנוהג מצות פריה ורביה כל השנה מלבד יום אחד, לא חשיב חסרון, וחשיב מצוה הנוהגת כל השנה.

וענין דאחד אין נחשב חסרון, יש לומר שהוא מפאת חשבון הכולל, ההתכלות הפרטיים נחשב ג"כ לדבר אחד. [כידוע בחשבון של גימטריא, דמוסיפים מספר אחד מצד הכולל, והיינו כל התיבה ביחד]. ולכן תנן במשנה "אבות מלאכות ארבעים חסר אחת", ולא אמרו "ל"ט מלאכות", כי אחד אינו חשיב חסרון, דמפאת התכלות הפרטיים בכלליות נחשב ג"כ אחד, ולכן ל"ט בהחשבם יחד בכלליות, נחשב ארבעים, אלא שכשאתה בא לספור הפרטים אחד אחד, אז זה ל"ט.

ואולי יש בזה רמז לל"ט מכות, מדלא כתיב "ארבעים יכנו", רק כתיב **"במספר ארבעים יכנו"**, משום דגם ל"ט מכות חשיבי "מספר ארבעים" מפאת חשבון הכולל, אלא דבפועל הם רק ל"ט. ואם היה כוונת התורה לארבעים מכות ממש, הו"ל "ארבעים יכנו", משא"כ עתה דכתיב רק **"מספר ארבעים יכנו"**, על כרחך הכוונה למספר ארבעים דזה גם ל"ט מפאת הוספת חשבון הכולל.

וראיתי באור החיים (יח:לב) שכתב וז"ל: אל נא יחר וגו' אך הפעם, אמרו תיבת "אך" מיעט, שלא יחזור להתפלל אולי יחסר אחד מהעשרה, כמו ששאל אולי יחסרון החמשים החמשה. או לצד שאחד לא יעכב, כמו שמצינו שאמר "ארבעים יכנו", ואתו רבנן ובצרי חדא, עכ"ל. הנה מפורש דבדבריו הרעיון שלנו דאחד אינו נחשב חסרון. (בית האוצר ח"א כלל מ"ח)

לע"נ ר' חיים ב"ר יהודה אייזנשטאטר ז"ל

כעת חיה ולשרה בן. אמרו חז"ל (מו"ק כח:): בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא. והנה המזל הורה על אברהם ושרה שלא יולידו (ע' בראשית רבה פמ"ד ל"ב). אך התוס' (שבת קנו. ד"ה אין) כתבו דע"י זכות גדול משתנה המזל, דע"י המצוה הגדולה האדם נתרומם ונעשה גבוה מהמזל, ושוב אין הוראת המזל שולטת עליו. וא"כ היה אברהם צריך עכשיו לעשות איזה מצוה גדולה שע"י זכותה יתעלה למעלה מהמזל, ומצות הכנסת אורחים גדולה מאוד, שגדולה מקבלת פני השכינה, ולכן בסעודה שעשה לאורחים, זכה לבשרות "כעת חיה ולשרה בן".

אך קשה, דהרי אמרו רז"ל (בראשית רבה פמ"ד ל"ב): אברם ושרי אינם מולידים, אני קורא להם שם אחר וישתנה המזל. ומשמע מזה דקריאת השמות אברהם ושרה די ומספיק שישתנה המזל ויולידו, ולמה הוצרך להם הזכות גדול של מצות הכנסת אורחים. ויש לומר דידוע דשמו של האדם מורה על עצם הנפש שלו, וכל זמן שלא נשתנה העצם שלהם ע"י זכות גדול שממשיך להאדם נשמה ממקום גבוה יותר מהמזל, לא היה מועיל השם גרידא, ורק אחר שנשתנה עצם הנפש של אברהם ושרה שנתעלו למקום גבוה יותר מהמזל, אז היה מועיל שינוי השם.

ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו. תמהו המפרשים, הלא כל עיקר הילוכו היה כדי לעקוד את יצחק בנו, ולמה עשאו לטפל באחרונה "ואת יצחק בנו", דהיה לו לומר להיפך "ויקח את יצחק בנו ושני נעריו עמו". ויש לתרץ דחז"ל אמרו (ויקרא רבה פכ"ו ז') דשני נעריו היו ישמעאל ואליעזר. והנה ישמעאל בודאי לא היה להוט כל כך לילך מרחק רב בשביל לעבוד את ה' שם, והיה מסתפק בבית הכנסת שבבית אביו. ואליעזר הגם שהיה צדיק גמור, וכמו שתיארו אותו רז"ל (יומא כח:): שהיה זקן ויושב בישיבה,

ו וכ"כ בש"ת מהר"ל דיסקין (ח"א סימן כ"ד) דמקיים מצות צדקה בפחות משהו פרוטה וראיתו מהא דבב"מ דככתב רבינו. אבל בדרך אמונה (ריש פ"ז מהלכות מתנות עניים) הקשה על זה, דלמה לא חשיב שם ריבית, דריבית בודאי אינו אסור בפחות משהו פרוטה, ועל כרחך צ"ל דדבר פשוט לא קחשיב, ולפ"ז צדקה אינו יוצא בפחות מפרוטה. וע' בש"ת בית יצחק (אר"ח סימן כ"א) שג"כ פסק דיוצא מצות צדקה בפחות משהו פרוטה.

ואמרו (בראשית רבה פ"ח) שהיה איקונין שלו דומה לאיקונו של אברהם, אבל אולי היה ג"כ בעל רוח הקודש וידע שתצמח מהליכה זו פטירת שרה, שהיה אברהם טפל לה בנביאות, ושכינה הקדושה שרויה באוהלה, ולכן היה אליעזר רוצה להשתמש מלהשתתף בדרך זו, והוכרח אברהם אבינו לקחתו בדברים טובים כדי שיסכים ללכת, כמאמר רז"ל (ויקרא רבה פכ"ו ז') תלמיד חכם צריך שני נערים עמו בדרך. משא"כ יצחק לא שאל מאומה, דכיון שאמר לו אביו שרוצה ללכת לעבוד ה', שש לבו בקרבו לקיים מצות כיבוד אביו ורצון בוראו שהרי זה היה מגמת חייו, ולא הוצרך אביו שום פיתוי להטעים לו מה שרוצה דוקא ללכת לעבוד את ה' במקום רחוק, על כן הזכירו לבסוף, כיון שהיה כנטפל אליהם מרוב חשקו לעבודת הש"ת.

לע"נ ר' יהושע מרדכי ב"ר אהרן יוסף ז"ל

והנה שלשה אנשים נצבים עליו. ודרשו חז"ל: אחד לבשר את שרה, ואחד להפוך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם. והקשה המהר"ל (גור אריה), דמדוע היה צריך המלאך שנשלח להפוך את סדום לעבור דרך אברהם. וי"ל שאותו מלאך התקשה לעשות את שליחותו בהפיכת העיר, והיה טוען לפני הקב"ה שהתדרדרותם של אנשי סדום היא תהליך צפוי מבריאת האדם כשיצוה"ר מקנן בקרבו, כפי שאכן טענו המלאכים בשעת בריאת האדם "מה אנוש כי תזכרנו". לכן אמרו לו הקב"ה: בא ואראך דוגמא בעוה"ז את אברהם אוהבי, ותראה עד כמה מסוגל אדם להתרומם ולמשול ביצרו. וזהו שכתוב לקמן "ויקומו משם האנשים וישקיפו (כל השקפה שבמקרא לרעה) על פני סדום", דאחרי שראו את מעלת אברהם אבינו, לא היססו יותר לרעה לעשות באנשי סדום כמשפט הראוי להם.

ויגש אברהם ויאמר. יש להעיר מדוע לא התפלל אברהם קודם החורבן שלא ימסרו בידי האומות כמו שהתפלל על סדום, האם לא היו בירושלים עשרה צדיקים שבזכותם תינצל כל העיר, הרי היו החרש והמסגר? וי"ל דהא דזכות עשרה צדיקים אפשר להגן על כל העיר, זה היה רק לפני מתן תורה, אבל אחרי מתן תורה התביעה גדולה יותר על העם, ואין זה מספיק שיש עשרה צדיקים כדי להגן על כולם.

ספר חסד לאברהם

חיידשים והערות על התורה ועל פרשי

מעוטר בהארות ועיונים מחכמי דורינו
ורבותינו לבית בריסק

את הספר הנפלא ניתן להשיג בחנויות הספרים

חדש ויצא לאור

חדושי רבנו חיים הלוי

על הרכב"ם

עם כורשת הגר"ח

• כרך ראשון •

י"ל מחדש בחוספת מכירות ציונים עיונים כותרות מקורות ומילואים

מהדורה מושקעת ומורחבת
בעריכת מכון מורשת הגר"ח לאהרן
הרבה שנים ביניקה עצומה

הספר יצא לאור בשנת תשס"ח
במסגרת פרויקט "הספרים החדשים" של מכון מורשת הגר"ח

מכון מורשת הגר"ח
moreshahagra@gmail.com

הוצאה ראשית
עם הספר "לעיון"

קטן
החומר
המקורי
המקורי